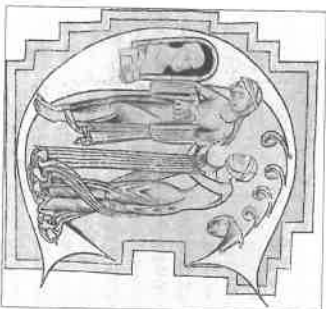

A világi építészet városfalakkal védett lakóházai, középületei, a várak, lakótornyok, paloták építői is a templomok vándorló építőmesterei voltak.

A templomok külseje többnyire díszetlen, ehelyett az épületek belső, építészszobrászi kiadványa kapott hangsúlyt.

A szobrok és a falakat díszítő faragások az építészeti megoldásokat hangsúlyozzák, nem önálló alkotások. Az írás-olvasás tudományában járatlanok számára ez volt a „szegények biblijája”.

A kolostorok műhelyeiben történetírási, tanítási és gyűjtési céllal gazdagon illusztrált kódexek készültek, az udvari könyvrörök elbeszélő krónikákon dolgoztak. A történetek képei a miniatűrök, a szövegek díszes kezdőbetűi az incitálék.

Incitálé a Hortus Deliciarumból (1170, Strassburg)
A képen a XII. századi jellegzetes töltéses és függő ruháitól és homlokpántos fejétől domborúak

A lovagi kultúra Franciaországból terjedt el a késő román korban. A lovagi műveltség eszmény méltó életmódot és környezetet kívánt, ezzel előkészítette a művészet világi stílusának, a gótikának a kibontakozását.

Viselet

A nők és a férfiak öltözködése formájában kezdett különválni. A ruhákat már szabással alakították ki. Megjelentek a társadalmi különbségeket hangsúlyozni kívánó öltözködési rendletek.

Alapanyagok

Len, kender, gyapjú, brokát, bársony és selyem voltak a meghatározók. Kedvelt színe: égbék, fűzöld, sáfrány, piros, vöröses barna, szürke, fekete. A jobbagyokot sötét, színtelen öltözetük különböztette meg uraiktól. A mintázatra a szimmetrikus ismétlődés és a rácsos beosztás jellemző. Kedvelték a himnást.

Bayeux-i kárpit részlete (XI. sz., éjtsz. bojót)

Koronázási polást (1031. Eredetileg miseruha volt, Budapest)

Női viselet

A XI. században tunika formájú, hosszú vászoninget, s fölötté hasonló szabású, de bővebb és himnással díszített felsőruhát viseltek, a bliaud-t (ejtsd: blió). Később a ruha két részéből állt, az alsóruha a cotte (ejtsd: kott), a felsőruha a surcot vagy surcotte (ejtsd: szurkott, vagyis a cotte fölött viselt) volt. Köpenyként téglalap vagy félkör alakú anyagot kapcsoltak össze vállon vagy melletten. A XII. században a kezdetben hosszú ujjú, egyenes vonalú, bokáig érő

ruhát (cotte) övvel fogták össze. Később a hossza rövidült, szűkebbé vált, az ujjak tölcselesen kiszélesedtek. A derekra szűkítést zsinórúzással érték el. Az alakra simuló ruha alját bővítték, és uszályos formát kaptak.

- 1 A miniatúra udvari viselet formájában mutat be surcotte-ből és szőrmehelést köpenyből álló öltözetet
- 2 A lovagi jelenet női öltözködése már többet látott viselőjéből A surcotte kivágott és ujjatlan, jellegzetes az öltöztetés

Férfiviselet

Alapvető darabjai az alsó- és felsőruha, a szűk nadrág és a köpeny. A korai középkor frank viselete szerint az alsóruha hosszú ujjú, övvel viselt ing, a felsőruha is ing, de térdig érő, tunika jellegű. Nyaka kerek vagy szögletes kivágással készült. Ujjai eleinte szűkek, majd később letele bővítték. Jellegzetessége a szegélydísz volt.

III. Ottó uralkodói öltözködése az ing fölött viselt hosszú, szegélydíszes tunika, valamint a vállon ékzserrel rögzített köpeny (X. sz. vége)

A XIII. századra elterjedt a hosszú, bokáig érő tornma. A nadrág lábfejjel vagy anélkül készült harisnya-nadrág forma. A különálló harisnyarészt fűzőkkel erősítették az inghez, és szíjakkal (esetenként a láb-

► Keresztes viléző a XII. századból

beli szíjjal) rögzítették a lábszára. A vállon rögzített, hosszú, téglalap alakú köpeny fontos ruhadarab volt. Hossza, anyaga a társadalmi rang jelzését is szolgáltatta.

A keresztes háborúkban fontosá váltak a harcöltözések. Gyűrűs vagy sodronyos páncélínget viseltek, amely még a fejét és a nyakat is beborította. Az öltözet szoknya vagy nadrágos változatban, a könyök- és térdzülleteket védő vértékkel is készült. Fölötté szövet anyagból készült tunikát hordták a páncélíng védelmére, hogy az be ne rozsdásodjon.

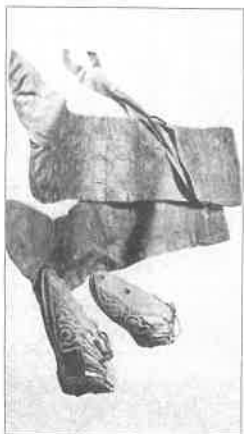
Hajviselet, fejfedők

Csak a hajadonok láthattak kibontott hajjal, amit közeppen elválasztva vagy feltűzve is viseltek. A féjczett nők homlokpánttal rögzített hajhálót vagy töltőket hordtak. Az élkötővel rögzített lapos fejfedőkön kívül csak az arcot szabadon hagyó, nyakat, vállat is betakaró főtűt is hordtak.

A férfiak vállig érő vagy északi módra, apródosan körbevágtatott rövid haját viseltek. Gyakori volt a szakáll és a bajusz. Sapka vagy vállgalléros csuklya fedte a fejüket.

Kiegészítők

Lábbéres bőrharsnya, tűzött száras cipő és belső oldalán tűzött csizma voltak a legjellegzetesebb lábbelik nőknek és férfiaknak egyaránt.

Harisnya és cipő a XII-XIII. századból